

ЗМІНИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ ВНАСЛІДОК ВОЄННОГО СТАНУ 2022**CHANGES IN CRIMINAL LAW DUE TO MARTIAL LAW 2022**

Потапова Д.І., студентка II курсу факультету прокуратури
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Василенко А.В., студентка II курсу факультету прокуратури
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Гармаш В.В., студент II курсу факультету прокуратури
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Дану статтю присвячено дослідженню надзвичайно важливої теми, враховуючи події сьогодення, а саме повномасштабну збройну агресію росії проти України, яка пов'язана із з'ясуванням питання щодо внесення змін до кримінального законодавства, у зв'язку з дією воєнного стану на території України.

Висвітлено перелік окремих статей, якими доповнили кримінальне законодавство, відповідно до законів про внесення змін. На їх основі встановлено суб'єктів правопорушень. Також дана наукова стаття закріплює, яку відповідальність несуть особи за скоєння злочинів, що містяться в нових статтях, які доповнюють Кримінальний Кодекс. Нами проаналізовано та розкрито безпосередньо сутність даних змін, виокремлено їх значення для Кримінального кодексу України і для системи законодавства в цілому.

Виходячи з змісту поправок до Кримінального кодексу, вони стосуються безпосередньо питання, щодо встановлення відповідальності за такі злочини, вчинені під час воєнного стану, як колабораційна діяльність, розпалювання регіональної ворожнечі, образа честі і гідності військовослужбовця, а також погроза військовослужбовцю, заперечення збройної агресії російської федерації проти України. Також посилено відповідальність за диверсію і державну зраду та внесено інші зміни, що стосуються основ національної безпеки України.

В ході нашого дослідження були сформовані висновки. Ці зміни до кримінального законодавства в майбутньому сприятимуть уникненню правових спорів та помилок при врегулюванні даного питання та допоможуть справедливо оцінити і притягнути до відповідальності усіх злочинців, які посягають на життя, свободу, честь і гідність українських громадян та які йдуть проти основ національної безпеки і незалежності України.

Ключові слова: кримінальне законодавство, Кримінальний Кодекс, воєнний стан, кримінальна відповідальність, повномасштабне вторгнення, державна зрада, диверсія, колабораціонізм, основи національної безпеки.

This article is devoted to the study of an extremely important topic, taking into account the events of today, namely the full-scale armed aggression of Russia against Ukraine, which is connected with the clarification of the issue of making changes to the criminal legislation, in connection with the effect of martial law on the territory of Ukraine

The list of individual articles with which the criminal legislation was supplemented, in accordance with the laws on amendments, is highlighted. On their basis, the subjects of offenses were established. Also, this scientific article establishes the responsibility of persons for committing crimes contained in the new articles that supplement the Criminal Code. We have analyzed and revealed directly the essence of these changes, highlighted their significance for the Criminal Code of Ukraine and for the legal system as a whole.

Based on the content of the amendments to the Criminal Code, they directly relate to the issue of establishing responsibility for such crimes committed during martial law, such as collaborative activity, inciting regional enmity, insulting the honor and dignity of a serviceman, as well as threatening a serviceman, denying the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine. Responsibility for sabotage and treason has also been strengthened, and other changes related to the foundations of Ukraine's national security have been introduced

In the course of our research, conclusions were formed. These changes to the criminal legislation in the future will help to avoid legal disputes and mistakes in the settlement of this issue and will help to fairly assess and bring to justice all criminals who encroach on the life, freedom, honor and dignity of Ukrainian citizens and who go against the foundations of national security and independence of Ukraine.

Key words: criminal law, Criminal Code, martial law, criminal liability, full-scale invasion, treason, sabotage, collaborationism, national security foundations.

Вступ. З 24 лютого 2022 року Указом Президента України № 64/2022 на всій території України запроваджено воєнний стан, який передбачає особливий правовий режим, що вводиться в Україні у зв'язку зі збройною агресією росії проти України.

Військова агресія росії проти України суттєво вплинула на всі сфери життя, це в свою чергу зумовило виникнення необхідності протидіяти новим кримінальним правопорушенням. З початком війни чинний на той момент Кримінальний кодекс України (далі – КК) виявився не готовим до нових викликів, навіть з урахуванням змін, яких він вже зазнав в 2014 році. Кримінальний кодекс не передбачав відповідальності за ряд скоєних правопорушення в умовах війни.

Тому, Верховною Радою України було прийнято вже близько 10 Законів, направлених на усунення відповідних прогалин та недоліків у кримінальному законодавстві.

Виходячи з наведеного вище, актуальність нашого дослідження зумовлена необхідністю висвітлення особливостей та характеристики внесених змін до КК України в умовах воєнного стану, у зв'язку з малодослідженістю даної теми в наукових працях.

Мета статті полягає у тому, щоб провести правовий аналіз змін, внесених до Кримінального кодексу України, а саме:

- 1) окреслити перелік змін, внесених до КК України в період воєнного стану;
- 2) дослідити зміст та особливості окремих змін до кримінального законодавства;
- 3) визначити, яку відповідальність передбачає українське законодавство за воєнні злочини.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналізована в даному випадку тема через свою новизну висвітлена лише в межах декількох праць, що в свою чергу зумовлює свою актуальність. Загальні проблеми кваліфікації кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану досліджували Л.М. Демидова, С.І. Дячук, Н.Ф. Кузнецова, Р.О. Мовчан, О.В. Острогляд, М.І. Хавронюк та інші. Проте, окреслена тема беззаперечно потребує подальших досліджень кримінального законодавства в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Уже перші дні війни дали зрозуміти, що суспільству не достатньо тих норм, які

містить КК України, потрібні інші, нові, які реагуватимуть на порушення в умовах воєнного стану.

Так, відповідно до ч. 6 ст. 3 КК України зміни до законодавства України про кримінальну відповідальність можуть вноситися виключно законами про внесення змін до цього Кодексу та/або до кримінального процесуального законодавства України, та/або до законодавства України про адміністративні правопорушення [1].

Закон України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України в умовах дії режиму воєнного стану» від 03.03.2022 № 2113-IX передбачає можливість довічного позбавлення волі за державну зраду (раніше до 15 років позбавлення волі), а також таке ж покарання за диверсію в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту.

Відповідно до КК України державна зрада – це діяння, умисно вчинене громадянином України на шкоду суверенітету, територіальній цілісності та недоторканності, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці України: перехід на бік ворога в період збройного конфлікту, шпигунство, надання іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України

Відтепер, також заборонено повне звільнення законом про амністію від відбування покарання осіб, які скоїли державну зраду та диверсію.

Зрозуміло, що в умовах воєнного стану такі зміни викликані необхідністю посиленої боротьби з такими проявами, оскільки стало очевидним, до чого вони можуть привести [2].

Слід також зазначити, що юристи виправдано привертають увагу до різної термінології, яка вживається законодавцем: якщо у присвяченій обставинам, які обтяжують покарання, ст. 67 КК йдеться про «використання умов воєнного або надзвичайного стану», то в нових кваліфікуючих ознаках статей 185, 186, 187, 189, 191, як і в статтях 111 («державна зрада») та 113 («диверсія») вказується на вчинення відповідних діянь «в умовах воєнного стану» [3].

Отже, чинний КК України передбачає максимальне покарання за вчинення державної зради в умовах воєнного стану та диверсії в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту, при цьому особа, винна у їх вчиненні, не підлягає амністії.

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність» від 03.03.2022 № 2108-IX передбачено доповнення Кримінального кодексу України статтею 111-1 «Колабораційна діяльність».

Колабораціонізм (від фр. collaboration — «співробітництво») – співпраця населення або громадян держави з ворогом в інтересах ворога-загарбника на шкоду самій державі чи її союзників і участь у переслідуванні патріотів країни, громадянином якої є колаборант [4].

Зазначана стаття передбачає відповідальність за різні форми співпраці з державою-агресором. Максимальний строк покарання – 15 років позбавлення волі, або довічне позбавлення волі з позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до 15 років з конфіскацією майна.

Кваліфікований склад злочину утворюють деякі із перелічених дій або рішень, що призвели до загибелі людей або настання інших тяжких наслідків. Вони караються позбавленням волі на строк п'ятнадцять років або довічним позбавленням волі, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п'ятнадцяти років та з конфіскацією майна або без такої.

У разі вчинення злочину уповноваженою особою від імені юридичної особи, до юридичної особи може бути

застосовано такий захід кримінально-правового характеру як ліквідація юридичної особи.

Таким чином, наслідком прийняття цього закону стало запровадження кримінальної відповідальності за співпрацю з державою-агресором, її окупаційною адміністрацією та/або її збройними чи воєнізованими формуваннями.

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення кримінальної відповідальності за виготовлення та поширення забороненої інформаційної продукції» від 3 березня 2022 р. № 2110-IX внесено зміни до КК України стосовно встановлення кримінальної відповідальності за розпалювання регіональної ворожнечі (стаття 161 КК України).

У примітці до цієї статті визначено, що під регіональною належністю розуміється належність особи за народженням чи проживанням до регіону – частини території України або території компактного розселення українців за межами території України, – що відрізняється від інших територій за низкою історичних, географічних, мовних та інших ознак.

За вчинення умисних дій, спрямованих на розпалювання регіональної ворожнечі передбачено відповідальність у вигляді: штрафу від 200 до 500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеження волі на строк до 5 років, або позбавлення волі на строк до 3 років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років або без такого.

Таким чином, в умовах сьогодення гостро постала проблема розпалювання регіональної ворожнечі та необхідності встановлення відповідальності за зазначені дії, тому на вирішення даного питання було доповнено статтю 161 КК України та встановлено кримінальну відповідальність за розпалювання саме регіональної ворожнечі.

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення кримінальної відповідальності за виготовлення та поширення забороненої інформаційної продукції» від 03.03.2022 було визнано такі дії як образа честі і гідності військовослужбовця, а також погроза військовослужбовцю кримінальним правопорушенням. Тим самим було доповнено статтю Кримінальний Кодекс статтею 435-1, яка встановлює кримінальну відповідальність і передбачає покарання у вигляді обмеження або позбавлення волі на строк від 3 до 5 років щодо випадків вчинення діянь по відношенню до військовослужбовця, який здійснює заходи із забезпечення національної безпеки і оборони України, стримування збройної агресії росії, а також щодо його близьких родичів або членів сім'ї. До прикладу такими діяннями можуть бути: погроза вбивством, насильством, знищенням чи пошкодженням майна, а також образа честі і гідності військовослужбовця або виготовлення та поширення матеріалів, які містять таку інформацію [5].

Отже, було встановлено кримінальну відповідальність за новий вид злочину, такий як образа честі і гідності військовослужбовця або виготовлення та поширення матеріалів, які містять таку інформацію.

Наступними змінами до Кримінального Кодексу України, що містяться в наведеному вище законі від 03.03.2022, є зокрема доповнення кодексу статтею 436-2 і встановлення нею кримінальної відповідальності за вчинення таких дій як заперечення збройної агресії російської федерації проти України та тимчасової окупації частини території України, а також такі дії як виправдовування та визнання правомірною таку агресію шляхом представлення збройної агресії росії проти України як внутрішнього громадянського конфлікту, глорифікація учасників, а саме: осіб, які здійснювали збройну агресію російської федерації проти України, розпочату у 2014 році, представників збройних формувань та окупаційної адміністрації

російської федерації, тобто державних органів і структур, які відповідальні за управління тимчасово окупованими територіями України, озброєних банд та груп найманців, які підпорядковані рф тощо [5].

Згідно з статтею 436-2 за вчинення цих дій передбачене покарання у вигляді виправних робіт на строк до 2 років або арешт на строк до 6 місяців, або позбавлення волі на строк до 3 років.

Окремо за виготовлення, поширення матеріалів, які містять таку інформацію, встановлено відповідальність у вигляді обмеження або позбавлення волі на строк до 5 років, з конфіскацією майна або без такої [5].

Таким чином, зазначені зміни до кримінального законодавства про встановлення відповідальності за заперечення збройної агресії російської федерації проти України і інші суміжні злочини неабияк посилять стан справедливості в суспільстві шляхом належної оцінки дій злочинців.

Варто відзначити, що було внесено важливі зміни до кримінального законодавства щодо посилення відповідальності за окремі злочини наступним Законом України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство» від 03.03.2022 [6].

Ці зміни безпосередньо торкнулися не лише посилення відповідальності за дії, під якими розуміється мародерство, а саме: мародерством визнається військове правопорушення, яке полягає у викраденні саме з поля бою речей поранених чи вбитих, тобто значення має місце вчинення злочину, а також за вчинення окремих злочинів проти власності в умовах воєнного стану, за використанням трагічних обставин, бойових дій для власної вигоди [6].

На сьогодні Кримінальним Кодексом встановлено покарання за мародерство, з урахування всіх змін, у вигляді позбавлення волі на строк від п'яти до десяти років. Щодо окремих злочинів проти власності, а саме: передбачених у статтях 185 (крадіжка), 186 (грабіж), 187 (розбій), 189 (вимагання), 191 (заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем) Кримінального кодексу України, то ці злочини доповнилися кваліфікуючою ознакою – вчинення в умовах воєнного або надзвичайного стану. Саме з урахуванням цієї обставини відбулося посилення відповідальності [1].

Враховуючи вище сказане, можна підсумувати, що дані зміни про посилення кримінальної відповідальності за мародерство і окремі злочини проти власності охоплюються надзвичайною актуальністю, на тлі подій сьогодення.

Окрім вищезазначеного, Верховна Рада України у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України прийняла Закон України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо визначення обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння та забезпечують бойовий імунітет в умовах дії воєнного стану» № 2124-IX від 15 березня 2022 року, яким інститут обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння було доповнено ще однією підставою, про яку зазначено відтепер у статті 43-1 Кримінального кодексу України. Так, вчинення діяння, що за своїми зовнішніми (формальними, об'єктивними) властивостями збігається з ознаками кримінального правопорушення у разі виконання обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України не є кримінальним правопорушенням, але за певних умов, що зазначені в даній статті. Далі докладніше про відповідну обставину.

Так, згідно з частиною першою статті 43-1 не вважається кримінальним правопорушенням діяння (дія або бездіяльність), вчинене в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту та спрямоване на відсіч та стримування збройної агресії Російської Федерації або агресії іншої країни, якщо це заподіяло шкоду життю або

здоров'ю особи, яка здійснює таку агресію, або заподіяло шкоду правоохоронюваним інтересам, за відсутності ознак катування чи застосування засобів ведення війни, заборонених міжнародним правом, інших порушень законів та звичаїв війни, що передбачені міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [1].

Підставою правомірного заподіяння шкоди життю або здоров'ю особі, яка здійснює таку агресію за цією обставиною є збройна агресія російської федерації або агресія іншої країни. Під актом агресії вважається застосування збройної сили державою проти суверенітету, територіальної цілісності або політичної незалежності іншої держави чи в будь-який інший спосіб, несумісний зі Статутом Організації Об'єднаних Націй.

Це наприклад:

а) вторгнення або напад збройних сил держави на територію іншої держави чи будь-яка військова окупація, незалежно від її тимчасового характеру, що є результатом такого вторгнення або нападу, чи будь-яка анексія із застосуванням сили на території іншої держави або її частини;

б) бомбардування збройними силами держави території іншої держави чи застосування будь-якої зброї державою проти території іншої держави;

с) блокада портів чи берегів держави збройними силами іншої держави;

д) напад збройними силами держави на сухопутні, морські або повітряні сили чи морські та повітряні флоти іншої держави і так далі [7].

Вважаємо за потрібне надати ознаки, за наявності яких вчинені діяння, передбачені ст. 43-1 КК України, будуть вважатися правомірними і не вважатимуться кримінально караними. Першою ознакою є мета – метою відсічі в даному разі є захист вказаних у ст. 43-1 КК правоохоронюваних інтересів. Тобто захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України. Другою ознакою є спрямованість даного діяння, а саме дія або бездіяльність спрямована на відсіч та стримування збройної агресії російської федерації або агресії іншої країни. Третьою ознакою, яка є однією з найвагоміших є обстановка в якій воно вчинене. Діяння може бути вчинене лише в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту.

Воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [8].

Збройний конфлікт має місце у разі фактичного початку воєнних дій, але ще до оголошення воєнного стану або взагалі у мирний час. Збройний конфлікт – це збройне протистояння, що відбувається між державами, або тривале збройне протистояння між урядовою владою та організованими збройними угрупованнями, або ж лише між організованими збройними угрупованнями [9].

Щодо шкоди, яка заподіюється даним діянням, то вона може бути заподіяна життю або здоров'ю особи, яка здійснює таку агресію або може бути заподіяна правоохоронюваним інтересам. Також вагомою ознакою є своєчасність заподіяння шкоди, яка може бути заподіяна лише протягом часу, поки існує воєнний стан або збройний конфлікт і лише в момент необхідності здійснення відсічі задля захисту правоохоронюваних інтересів. При

цьому вчинені діяння не повинні містити ознак катування чи застосування засобів ведення війни, заборонених міжнародним правом, інших порушень законів та звичаїв війни, що передбачені міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. У протилежному випадку особа підлягає кримінальній відповідальності на загальних підставах. Наступною важливою рисою є те, що повинна бути дотримана вимога співрозмірності. Тобто шкода, яка заподіюється при виконанні обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України має відповідати (бути співрозмірною) двом обставинам: а) небезпечності агресії; б) обставині відсічі та стримування. Щодо характеру дій того хто здійснює відсіч: суспільно корисне діяння при цих обставинах, що виключають кримінальне правопорушення, може бути як активним так і пасивним, якщо посилається на ч. 1 даної статті. При цьому активна дія особи з захисту України зовнішньо збігається з ознаками кримінального правопорушення. Зокрема, така дія може, наприклад, підпадати під ознаки убивства, тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, знищення чи пошкодження майна тощо. Але закон в свою чергу вимагає, щоб така дія не підпадала під ознаки «катування чи застосування засобів ведення війни, заборонених міжнародним правом, інших порушень законів та звичаїв війни, що передбачені міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України»

Щодо положень другої частини обговорюваної статті Кримінального кодексу України, то вона закріплює за кожним, тобто не лише військовослужбовцем, а й цивільною особою право на захист вказаних у статті правоохоронюваних інтересів, тобто захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України є абсолютним, адже особа, що здійснює відсіч може діяти незалежно від того, чи можна уникнути зіткнення, заподіяння шкоди або звернутися за допомогою до інших осіб чи органів державної влади чи Збройних Сил України.

Положення частини третьої статті 43-1 Кримінального кодексу України дозволяє особі, яка реалізує право на захист Вітчизни, застосовувати зброю (озброєння), бойові припаси або вибухові речовини проти осіб, які здійснюють збройну агресію проти України, та пошкоджувати і знищувати у зв'язку з цим будь-яке майно.

Водночас положення частин 1 і 4 ст. 43-1 КК попереджають про недопущення випадків перевищення виконання обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України. Так, не вважається виконанням такого обов'язку діяння (дія або бездіяльність), спрямоване на відсіч та стримування збройної агресії російської федерації або агресії іншої країни, за сукупності таких умов:

- 1) діяння є умисним (це впливає зі спрямованості);
- 2) воно явно не відповідає небезпечності агресії або обставині відсічі та стримування;
- 3) воно не було необхідним для досягнення значної суспільно корисної мети у конкретній ситуації та
- 4) ним створено загрозу для життя інших людей або загрозу екологічної катастрофи чи настання інших надзвичайних подій більшого масштабу.

В такому випадку особа підлягає кримінальній відповідальності на загальних підставах.

Наступним вагомим нововведенням, яким був доповнений інститут кримінального права є внесені положення, що визначає умови виключення кримінальної відповідальності за застосування вогнепальної зброї цивільними особами. Так, 07.03.2022 Законом України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» Розділ II «Прикінцеві та перехідні положення» Кримінального кодексу України було доповнено пунктом 22 такого змісту: «Цивільні особи не несуть кримінальної відповідальності за застосування вогнепальної

зброї проти осіб, які здійснюють збройну агресію проти України, якщо така зброя застосована відповідно до вимог Закону України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України». Дія цього положення поширюється на всіх осіб, які отримали вогнепальну зброю і боеприпаси до неї у випадку, передбаченому статтею 1 цього Закону, незалежно від дати їх видачі та застосовується протягом дії воєнного стану і 10 днів після його припинення або скасування [10]. Відповідно до статті 1 даного Закону такими особами у період дії воєнного стану є громадяни України, а також іноземці та особи без громадянства, які на законних підставах перебувають на території України (далі – цивільні особи). Вказані особи можуть брати участь у відсічі та стримуванні збройної агресії російської федерації та/або інших держав, у тому числі отримати вогнепальну зброю і боеприпаси до неї відповідно до порядку та вимог, встановлених Міністерством внутрішніх справ України.

Верховна Рада України додала Кримінальний кодекс даним положенням, констатувавши акт збройної агресії російської федерації проти суверенітету України, беручи до уваги прагнення цивільних осіб до активної участі у національному спротиві, прагнучи захистити життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку людини як найвищої соціальної цінності, враховуючи положення частини першої статті 65 Конституції України, згідно з якою захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України є обов'язком громадян України.

Останньою вагомою зміною до кримінального законодавства України, яку ми розглянули, стало внесення змін Законом України від 24.03.2022 «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо забезпечення протидії несанкціонованому поширенню інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчиненому в умовах воєнного або надзвичайного стану». Так, було встановлено кримінальну відповідальність за поширення інформації про розташування зброї, техніки та військовослужбовців. Відтак Кримінальний кодекс доповнюється статтею 114-2 під назвою: «Несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану». У частині першій даної статті за поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, у тому числі про їх переміщення територією України, якщо така інформація не розміщувалася (не поширювалася) у відкритому доступі Генеральним штабом Збройних Сил України, Міністерством оборони України, Головним управлінням розвідки Міністерства оборони України чи Службою безпеки України або в офіційних джерелах країн-партнерів, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану встановлено санкцію у виді позбавлення волі на строк від трьох до п'яти років.

За поширення інформації про переміщення, рух або розташування Збройних Сил України чи військових формувань, за можливості їх ідентифікації на місцевості, якщо така інформація не розміщувалася у відкритому доступі Генеральним штабом Збройних Сил України, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану, передбачено позбавлення волі на строк від п'яти до восьми років. Позбавленням волі на строк від 8 до 12 років караються вищезазначені дії, вчинені за попередньою змовою групою осіб або з метою надання такої інформації державі-агресору, або якщо вони спричинили тяжкі наслідки [11].

З положень статті можна зрозуміти, що виключенням є розповсюдження інформації, що вже є у відкритому

доступі через її поширення Генеральним штабом Збройних Сил України чи Міністерством оборони України, Головним управлінням розвідки Міністерства оборони України чи Службою безпеки України або в офіційних джерелах відповідних відомств країн-партнерів.

Зрозуміло, що дана стаття включена до Кримінального кодексу задля забезпечення секретності переміщення зброї, Збройних сил України і т.д, щоб досягти ефективного результату здійснення захисту Вітчизни та запобігти випадкам знищення нашого складу Збройних сил ворогом.

Висновки. Повномасштабне військове вторгнення росії в Україну 24 лютого 2022 року зумовило появу значної кількості злочинів, що вчиняються широким колом осіб, зокрема військовослужбовцями та цивільними особами, а також необхідність захищати Вітчизну, що в свою чергу потребувало врегулювання даних випадків. Обставини, що виникли вимагають від українського законодавства оновлення інституту обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння, криміналізування певного переліку діянь, що містять ознаки протиправних та посилення відповідальності за деякі кримінальні правопорушення.

В ході нашого дослідження було окреслено перелік змін, внесених до КК України в період воєнного стану, зокрема посилення відповідальності за державну зраду та диверсію, встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність, розпалювання регіональної ворожнечі, за образу честі і гідності військовослужбовця, за погрозу йому, за заперечення збройної агресії російської федерації проти України, за мародерство та вчинення окремих злочинів проти власності в умовах воєнного стану, за поширення інформації про розташування зброї, техніки та військовослужбовців. Водночас інститут обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння було доповнено такими обставинами як виконання обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, застосування вогнепальної зброї цивільними особами. Крім того, нам вдалося дослідити зміст та особливості окремих змін до кримінального законодавства.

Таким чином можна зробити висновок, що чинне українське законодавство відповідає на всі потреби сучасності, що виникли в умовах воєнного стану. Отже, висвітлення змісту даних нововведень є надзвичайно важливим для українського народу, який повинен бути обізнаним у своїх правах і обов'язках.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III/ Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 23.03.2023).
2. Острогляд О.В. Кримінально-правова політика в умовах війни: законодавчий аспект. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 1. С. 286–290. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/260156> (дата звернення: 23.03.2023).
3. Коваль А. А., Самойленко М. С. Зміни до кримінального кодексу в умовах воєнного стану: дискусійні питання. *Kyiv Law Journal*. 2023. № 4. С. 138–143. URL: <https://doi.org/10.32782/klj/2022.4.21> (дата звернення: 23.03.2023).
4. Албул С. Колабораційна діяльність: питання визначення та відповідальності. *Репозитарій наукових публікацій Одеського державного університету внутрішніх справ: Головна сторінка*. URL: <http://dspace.oduvs.edu.ua/bitstream/123456789/19371/1/КОЛАБОРАЦІЯ%202022.pdf> (дата звернення: 27.03.2023).
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення кримінальної відповідальності за виготовлення та поширення забороненої інформаційної продукції : Закон України від 3 берез. 2022 р. № 2110-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2110-20#Text> (дата звернення: 13.04.2023).
6. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство : Закон України від 3 берез. 2022 р. № 2117-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2117-20#Text> (дата звернення: 14.04.2023).
7. Римський статут міжнародного кримінального суду : Статут Міжнар. судів від 17 лип. 1998 р. : станом на 16 січ. 2002 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text (дата звернення: 18.04.2023).
8. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 трав. 2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 18.04.2023).
9. Міжнародно – правове регулювання збройних конфліктів. *Vovk&Partners*: веб-сайт. URL: <http://vovk-partners.com/novosti/mizhnarodno-pravove-regulyuvannya-zbrojnih-konfliktiv.html> (дата звернення: 19.04.2023).
10. Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України : Закон України від 03 берез. 2022 р. № 2114-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-20#Text> (дата звернення: 19.04.2023).
11. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо забезпечення протидії несанкціонованому поширенню інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчиненому в умовах воєнного або надзвичайного стану: Закон України від 24 берез. 2022 р. № 2160-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2160-20#Text> (дата звернення: 19.04.2023).